ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (δεύτερο τμήμα)

της 30ής Απριλίου 2009 *

Στην υπόθεση C-531/07,

με αντικείμενο αίτηση εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως δυνάμει του άρθρου 234 ΕΚ, που υπέβαλε το Oberster Gerichtshof (Αυστρία) με απόφαση της 13ης Νοεμβρίου 2007, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 29 Νοεμβρίου 2007, στο πλαίσιο της δίκης

Fachverband der Buch- und Medienwirtschaft

κατά

LIBRO Handelsgesellschaft mbH,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (δεύτερο τμήμα),

συγκείμενο από τους C. W. A. Timmermans, πρόεδρο τμήματος, K. Schiemann, P. Kūris, L. Bay Larsen και C. Toader (εισηγήτρια), δικαστές,

* Γλώσσα διαδικασίας: η γερμανική.

γενική εισαγγελέας: V. Trstenjak
γραμματέας: K. Sztranc-Sławiczek, υπάλληλος διοικήσεως

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία και κατόπιν της επ' ακροατηρίου συζητήσεως της 16 Οκτωβρίου 2008,

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που υπέβαλαν:

— η Fachverband der Buch- und Medienwirtschaft, εκπροσωπούμενη από τους B. Tonninger και E. Riegler, Rechtsanwälte,

— η LIBRO Handelsgesellschaft mbH, εκπροσωπούμενη από τον G. Prantl, Rechtsanwalt,

— η Αυστριακή Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από την C. Pesendorfer και τον G. Thallinger,

— η Γερμανική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον M. Lumma,

— η Ισπανική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον J. López-Medel Bascones,

— η Γαλλική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον G. de Bergues και την A.-L. Vendrolini,

— η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, εκπροσωπούμενη από τους R. Sauer και B. Schima,

— η Εποπτεύουσα Αρχή της ΕΖΕΣ, εκπροσωπούμενη από τον N. Fenger και την F. Simonetti,

αφού άκουσε τη γενική εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις της κατά τη συνεδρίαση της 18ης Δεκεμβρίου 2008,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

1 Η υπό κρίση αίτηση εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως αφορά την ερμηνεία των άρθρων 3, παράγραφος 1, ΕΚ, 10 ΕΚ, 28 ΕΚ, 30 ΕΚ, 81 ΕΚ και 151 ΕΚ.

2 Η αίτηση αυτή υποβλήθηκε στο πλαίσιο διαφοράς μεταξύ της Fachverband der Buch- und Medienwirtschaft (επαγγελματικής ένωσης του οικονομικού επιμελητηρίου για τη βιομηχανία του βιβλίου και των ΜΜΕ, στο εξής: Fachverband) και της εταιρίας LIBRO Handelsgesellschaft mbH (στο εξής: LIBRO), με αντικείμενο αίτηση που υπέβαλε η Fachverband προκειμένου να υποχρεωθεί η LIBRO να παύσει να διαφημίζει την πώληση, εντός του εθνικού εδάφους, βιβλίων σε τιμές χαμηλότερες από εκείνες που

καθορίζει ο ομοσπονδιακός νόμος περί των επιβαλλομένων τιμών για τα βιβλία (Bundesgesetz über die Preisbindung bei Büchern, *BGBl.* I, 45/2000, στο εξής: BPrBG).

Το εθνικό νομικό πλαίσιο

Ο BPrBG

3 Το άρθρο 1 του BPrBG έχει ως εξής:

«Ο παρών ομοσπονδιακός νόμος έχει εφαρμογή στην έκδοση και στην εισαγωγή, καθώς και στο εμπόριο, πλην του διασυνοριακού ηλεκτρονικού εμπορίου, γερμανόγλωσσων βιβλίων και μουσικών παρτιτούρων. Έχει ως σκοπό τη διαμόρφωση τιμών κατόπιν συνεκτιμήσεως του ιδιαίτερου χαρακτήρα του βιβλίου ως πολιτιστικού αγαθού, του συμφέροντος των καταναλωτών για πώληση των βιβλίων σε λογικές τιμές και των οικονομικών συνθηκών που επικρατούν στην αγορά του βιβλίου.»

4 Το άρθρο 3 του BPrBG ορίζει τα εξής:

«(1) Ο εκδότης ή ο εισαγωγέας εμπορεύματος κατά την έννοια του άρθρου 1 είναι υποχρεωμένος να καθορίζει και να γνωστοποιεί στο κοινό την τελική τιμή πωλήσεως των κατά την έννοια του άρθρου 1 εμπορευμάτων που εκδίδει ή εισάγει στο ομοσπονδιακό έδαφος.

(2) Ο εισαγωγέας δεν μπορεί να καθορίσει τιμή η οποία να είναι, αφού αφαιρεθεί ο φόρος προστιθέμενης αξίας [στο εξής: ΦΠΑ], χαμηλότερη από την τελική τιμή πωλήσεως που καθορίζει ή συστήνει ο εκδότης για το κράτος εκδόσεως ή από την τελική τιμή πωλήσεως που συστήνει για το ομοσπονδιακό έδαφος εκδότης που δεν έχει την έδρα του σε συμβαλλόμενο στη Συμφωνία για τον Ευρωπαϊκό Οικονομικό Χώρο (ΕΟΧ) κράτος.

(3) Ο εισαγωγέας ο οποίος προμηθεύεται, σε συμβαλλόμενο στη Συμφωνία για τον ΕΟΧ κράτος, εμπορεύματα κατά την έννοια του άρθρου 1 σε τιμή χαμηλότερη από τις συνήθεις τιμές αγοράς μπορεί, κατά παρέκκλιση από την παράγραφο 2, να καθορίσει χαμηλότερη τιμή από εκείνη που καθορίζει ή συστήνει ο εκδότης για το κράτος εκδόσεως, ή, στην περίπτωση επανεισαγωγών, από την τιμή που καθορίζει ο ημεδαπός εκδότης, κατ' αναλογίαν προς το εμπορικό πλεονέκτημα που αποκομίζει.

[…]

(5) Στην καθοριζόμενη κατά τις παραγράφους 1 έως 4 τελική τιμή πωλήσεως πρέπει να συνυπολογίζεται ο ΦΠΑ, όπως ισχύει στην Αυστρία για το εμπόρευμα κατά την έννοια του άρθρου 1.»

5 Το άρθρο 5 του BPrBG προβλέπει τα εξής:

«(1) Η τιμή στην οποία ο τελικός πωλητής πωλεί στον τελικό καταναλωτή το κατά την έννοια του άρθρου 1 εμπόρευμα δεν πρέπει να υπολείπεται περισσότερο από 5 % της καθοριζομένης κατά το άρθρο 3 τελικής τιμής πωλήσεως.

(2) Ο τελικός πωλητής δεν μπορεί να ανακοινώσει, στο πλαίσιο των εμπορικών του πράξεων και προς τον σκοπό του ανταγωνισμού, τιμή χαμηλότερη από την τελική τιμή πωλήσεως κατά την έννοια της παραγράφου 1.

(3) Η παράγραφος 1 δεν έχει εφαρμογή σε εμπορεύματα κατά την έννοια του άρθρου 1, των οποίων η τελική τιμή πωλήσεως γνωστοποιήθηκε, σύμφωνα με το άρθρο 4, για πρώτη φορά στο κοινό πριν από περισσότερα από δύο έτη και η παράδοσή τους ανάγεται σε χρόνο προγενέστερο του τελευταίου εξαμήνου.»

Το σύστημα συμβάσεων Sammelrevers

6 Όπως προκύπτει μεταξύ άλλων από την απόφαση περί παραπομπής και από τις παρατηρήσεις της Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, έως τις 30 Ιουνίου 2000, είχαν συναφθεί μεταξύ των Γερμανών και Αυστριακών εκδοτών και βιβλιοπωλών πλείονες τυποποιημένες συμβάσεις που συνιστούσαν το καλούμενο «σύστημα Sammelrevers 1993». Το σύστημα αυτό αφορούσε τον καθορισμό της τιμής πωλήσεως των γερμανόγλωσσων βιβλίων και στηριζόταν κατ' ουσία στην υποχρέωση των βιβλιοπωλών να τηρούν την τιμή λιανικής πωλήσεως που καθόριζε ο εκδότης.

7 Το σύστημα Sammelrevers κοινοποιήθηκε στην Επιτροπή, η οποία εξέδωσε ανακοίνωση αιτιάσεων στις 22 Ιανουαρίου 1998 και ακολούθως κάλεσε, στις 8 Φεβρουαρίου 2000, τους Αυστριακούς εκδότες να αποχωρήσουν από το σύστημα αυτό, απαιτώντας να εξαλειφθεί κάθε επίπτωσή του στο διασυνοριακό εμπόριο το αργότερο έως τις 30 Ιουνίου 2000. Κατόπιν αυτού, οι κοινοποιήσαντες υπέβαλαν στην Επιτροπή, στις 31 Μαρτίου και στις 10 Μαΐου 2000, μια τροποποιημένη εκδοχή του Sammelrevers, η οποία προέβλεπε την καταγγελία των συμβάσεων που είχαν συναφθεί από τους Αυστριακούς εκδότες και βιβλιοπώλες και, επομένως, την επίσημη αποχώρησή τους από το εν λόγω σύστημα. Στη συνέχεια, η Επιτροπή χορήγησε αρνητική πιστοποίηση για το νέο σύστημα [υπόθεση COMP/34.657 — Sammelrevers (ΕΕ 2000, C 162, σ. 25)], καθόσον διαπίστωσε ότι αυτό δεν επηρέαζε αισθητώς το διασυνοριακό εμπόριο.

Η διαφορά της κύριας δίκης και τα προδικαστικά ερωτήματα

8 Η Fachverband είναι αρμόδια να δημοσιεύει τις τελικές τιμές πωλήσεως που επιβάλλονται κατ' εφαρμογήν του άρθρου 3, παράγραφος 1, του BPrBG στους βιβλιοπώλες κατά την πώληση γερμανόγλωσσων βιβλίων στην Αυστρία και να διασφαλίζει ότι οι λιανοπωλητές τηρούν την τιμή πωλήσεως στο κοινό όταν διαφημίζουν τα βιβλία αυτά.

9 Η LIBRO έχει 219 υποκαταστήματα στην Αυστρία, ενώ το 80 % των βιβλίων που εμπορεύεται προέρχονται από την αλλοδαπή.

10 Από τον Αύγουστο του 2006, η LIBRO ανακοίνωνε στο κοινό, στο πλαίσιο διαφημίσεων, ότι πωλεί εντός του αυστριακού εδάφους τα εκδιδόμενα στη Γερμανία βιβλία σε τιμές χαμηλότερες από τις επιβαλλόμενες κατώτατες τιμές πωλήσεως για την Αυστρία και αντίστοιχες προς εκείνες που ισχύουν στη Γερμανία.

11 Η Fachverband υπέβαλε ενώπιον του πρωτοβάθμιου δικαστηρίου αίτηση ασφαλιστικών μέτρων, προκειμένου να υποχρεωθεί η LIBRO να απέχει από τη διαφήμιση τέτοιων τιμών. Το πρωτοβάθμιο δικαστήριο δέχθηκε την αίτηση αυτή, κρίνοντας ότι το αυστριακό σύστημα των επιβαλλομένων τιμών συνιστά μεν αντίθετο προς το άρθρο 28 ΕΚ περιορισμό της ελεύθερης κυκλοφορίας των εμπορευμάτων, πλην όμως «δικαιολογείται από λόγους πολιτιστικής φύσεως και από την ανάγκη διαφυλάξεως του πλουραλισμού στα ΜΜΕ». Η απόφαση αυτή επιβεβαιώθηκε κατ' έφεση.

12 Η LIBRO άσκησε αναίρεση κατά της αποφάσεως του δευτεροβάθμιου δικαστηρίου. Το Oberster Gerichtshof επισημαίνει στην απόφασή του περί παραπομπής ότι η κοινοτική

νομολογία περί των συστημάτων ρυθμίσεως των τιμών και, ιδίως, οι αποφάσεις του Δικαστηρίου της 10ης Ιανουαρίου 1985, 229/83, Association des Centres distributeurs Leclerc και Thouars Distribution (Συλλογή 1985, σ. 1), και της 3ης Οκτωβρίου 2000, C-9/99, Échirolles Distribution (Συλλογή 2000, σ. I-8207), δεν έχουν δώσει ακόμη απάντηση στο ερώτημα αν, και ενδεχομένως υπό ποιες προϋποθέσεις, το κοινοτικό δίκαιο απαγορεύει ένα εθνικό σύστημα επιβαλλομένων τιμών, όπως το επίμαχο στην υπόθεση της κύριας δίκης. Επιπλέον, τονίζει ότι στην αυστριακή νομική θεωρία υπάρχει διχογνωμία ως προς τη συμβατότητα του συστήματος αυτού με τους κανόνες του κοινοτικού δικαίου.

13 Υπό τις περιστάσεις αυτές, το Oberster Gerichtshof ανέστειλε την ενώπιόν του διαδικασία και υπέβαλε στο Δικαστήριο τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:

«1) Έχει το άρθρο 28 ΕΚ την έννοια ότι απαγορεύει, καθεαυτό, την εφαρμογή εθνικών διατάξεων οι οποίες υποχρεώνουν μόνο τους εισαγωγείς βιβλίων γερμανικής γλώσσας, για τα εισαγόμενα στην ημεδαπή βιβλία, να καθορίζουν και να γνωστοποιούν μια δεσμευτική τιμή πωλήσεως για τον τελικό πωλητή, διευκρινιζομένου ότι ο εισαγωγέας δεν μπορεί να καθορίσει τιμή χαμηλότερη, αφαιρουμένου του [ΦΠΑ] που περιέχεται σ' αυτήν, από την τελική τιμή πωλήσεως την οποία καθόρισε ή συνέστησε ο εκδότης για το κράτος εκδόσεως, ή από την τελική τιμή πωλήσεως την οποία καθόρισε ή συνέστησε για την ημεδαπή εκδότης που δεν έχει την έδρα του σε συμβαλλόμενο κράτος στη Συμφωνία για τον Ευρωπαϊκό Οικονομικό Χώρο (ΕΟΧ), πλην όμως, κατά παρέκκλιση από τον ως άνω κανόνα, ο εισαγωγέας ο οποίος αγοράζει εντός κράτους συμβαλλομένου στη Συμφωνία για τον ΕΟΧ σε χαμηλότερη τιμή η οποία αποκλίνει από τη συνήθη τιμή αγοράς μπορεί να καθορίσει τιμή χαμηλότερη από την τιμή που καθόρισε ή συνέστησε ο εκδότης για το κράτος εκδόσεως –στην περίπτωση επανεισαγωγών από την τιμή που καθόρισε ο ημεδαπός εκδότης– ανάλογα με το επιτευχθέν εμπορικό πλεονέκτημα;

2) Σε περίπτωση καταφατικής απαντήσεως στο πρώτο ερώτημα:

Δικαιολογείται η καθεαυτή αντίθετη προς το άρθρο 28 ΕΚ –ενδεχομένως και συνεπεία ενός τρόπου πωλήσεως που θίγει την ελεύθερη κυκλοφορία των εμπορευμάτων– εθνική νομοθεσία περί επιβαλλόμενων τιμών για τα βιβλία, της οποίας ο σκοπός περιγράφεται πολύ γενικά, με επίκληση της ανάγκης συνεκτιμήσεως του ιδιαίτερου χαρακτήρα του βιβλίου ως πολιτιστικού αγαθού, του συμφέροντος των καταναλωτών για πώληση των βιβλίων σε λογικές τιμές και των οικονομικών συνθηκών που επικρατούν στην αγορά του βιβλίου, δυνάμει του

άρθρου 30 ΕΚ ή του άρθρου 151 ΕΚ, για παράδειγμα λόγω του γενικού συμφέροντος για την προώθηση της παραγωγής βιβλίων και για την ποικιλία τόσο βιβλίων σε ρυθμιζόμενες τιμές όσο και βιβλιοπωλείων –παρά την έλλειψη εμπειρικών δεδομένων, βάσει των οποίων θα μπορούσε να αποδειχθεί ότι το μέσον της νομοθετικά επιβαλλόμενης τιμής για τα βιβλία είναι πρόσφορο για την επίτευξη των επιδιωκομένων με αυτή σκοπών;

3) Σε περίπτωση αρνητικής απαντήσεως στο πρώτο ερώτημα:

Συνάδει η εθνική νομοθεσία περί επιβαλλόμενων τιμών για τα βιβλία κατά το πρώτο ερώτημα προς τα άρθρα 3, παράγραφος 1, στοιχείο ζ΄, ΕΚ, 10 ΕΚ και 81 ΕΚ, μολονότι αυτή συνέχισε και αντικατέστησε, χωρίς διακοπή από χρονικής και ουσιαστικής απόψεως, το προγενέστερο σύστημα επιβαλλόμενων τιμών για τα βιβλία, το οποίο στηριζόταν στη συμβατική δέσμευση των βιβλιοπωλών να εφαρμόζουν τις τιμές που καθόρισαν οι εκδότες για τα εκδοτικά προϊόντα (σύστημα Sammelrevers 1993);»

Επί των προδικαστικών ερωτημάτων

14 Καθόσον η διαφορά της κύριας δίκης αφορά την εκ μέρους της LIBRO εισαγωγή βιβλίων από άλλο κράτος μέλος, το Δικαστήριο καλείται να επιλύσει, με τις απαντήσεις που θα δώσει, το ζήτημα αν οι διατάξεις της Συνθήκης ΕΚ περί του ενδοκοινοτικού εμπορίου απαγορεύουν τις σχετικές με την εισαγωγή γερμανόγλωσσων βιβλίων από άλλο κράτος μέλος ρυθμίσεις που περιέχει ο BPrBG.

Επί του πρώτου ερωτήματος

15 Με το πρώτο ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο ζητεί κατ' ουσία να διευκρινισθεί αν το άρθρο 28 ΕΚ πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι απαγορεύει εθνική ρύθμιση περί επιβαλλομένης τιμής των εισαγομένων βιβλίων, όπως η περιεχόμενη στο άρθρο 3, παράγραφοι 2, 3 και 5 του BPrBG.

16 Συναφώς, πρέπει να υπομνησθεί ότι, κατά πάγια νομολογία, κάθε εμπορική ρύθμιση των κρατών μελών δυνάμενη να παρακωλύσει, άμεσα ή έμμεσα, πραγματικά ή δυνητικά, το ενδοκοινοτικό εμπόριο θεωρείται μέτρο ισοδυνάμου αποτελέσματος προς ποσοτικό περιορισμό κατά την έννοια του άρθρου 28 ΕΚ (βλ., ιδίως, απόφαση της 11ης Ιουλίου 1974, 8/74, Dassonville, Συλλογή τόμος 1974, σ. 411, σκέψη 5).

17 Εντούτοις, δεν δύναται να παρακωλύσει το ενδοκοινοτικό εμπόριο υπ' αυτή την έννοια η εφαρμογή επί προϊόντων προερχομένων από άλλα κράτη μέλη εθνικών διατάξεων που περιορίζουν ή απαγορεύουν ορισμένους τρόπους πωλήσεως, εφόσον οι διατάξεις αυτές, αφενός, ισχύουν για όλες τις ενδιαφερόμενες επιχειρήσεις οι οποίες ασκούν τις δραστηριότητές τους εντός αυτού του κράτους μέλους και, αφετέρου, επηρεάζουν κατά τον ίδιο τρόπο, τόσο από νομικής απόψεως όσο και στην πράξη, τη διάθεση στο εμπόριο των εγχώριων και των προερχόμενων από άλλα κράτη μέλη προϊόντων. Συγκεκριμένα, εφόσον πληρούνται οι εν λόγω προϋποθέσεις, η εφαρμογή ρυθμίσεων αυτού του είδους στην πώληση προϊόντων που προέρχονται από άλλο κράτος μέλος και πληρούν τις προδιαγραφές που έχει θέσει το κράτος αυτό δεν δύναται να παρακωλύσει την πρόσβασή τους στην αγορά ούτε να την καταστήσει δυσχερέστερη απ' ό,τι την πρόσβαση των εγχώριων προϊόντων στην αγορά (βλ. αποφάσεις της 24ης Νοεμβρίου 1993, C-267/91 και C-268/91, Keck και Mithouard, Συλλογή 1993, Συλλογή 1993, σ. I-6097, σκέψεις 16 και 17, και της 10ης Φεβρουαρίου 2009, C-110/05, Επιτροπή κατά Ιταλίας, Συλλογή 2009, σ. I-519, σκέψη 36).

18 Κατά την άποψη τόσο της Fachverband όσο και της Αυστριακής, της Γερμανικής και της Γαλλικής Κυβερνήσεως, η επίμαχη στην υπόθεση της κύριας δίκης νομοθεσία συνιστά σχετική με όρους πωλήσεως εθνική ρύθμιση η οποία εφαρμόζεται αδιακρίτως τόσο στα εγχώρια όσο και στα εισαγόμενα βιβλία και δεν επιφυλάσσει λιγότερο

ευνοϊκή μεταχείριση στα εισαγόμενα βιβλία, καθόσον η επιβαλλόμενη υποχρέωση καθορισμού της τιμής πωλήσεως στο κοινό αφορά όλα τα γερμανόγλωσσα βιβλία, ανεξαρτήτως της προελεύσεώς τους.

19 Το επιχείρημα αυτό δεν μπορεί να γίνει δεκτό. Πράγματι, το προδικαστικό ερώτημα δεν αφορά το άρθρο 3, παράγραφος 1, του BPrBG, που πραγματεύεται την υποχρέωση των εκδοτών και των εισαγωγέων να καθορίζουν τη λιανική τιμή πωλήσεως των εγχωρίων και των εισαγομένων βιβλίων αντιστοίχως, αλλά τις παραγράφους 2 και 3 του άρθρου αυτού, οι οποίες έχουν εφαρμογή αποκλειστικώς και μόνο στα εισαγόμενα βιβλία.

20 Στο μέτρο που η περιεχόμενη στο άρθρο 3 του BPrBG εθνική ρύθμιση περί των τιμών των βιβλίων δεν αφορά τα χαρακτηριστικά των εν λόγω προϊόντων, αλλά μόνον τους όρους υπό τους οποίους αυτά μπορούν να πωλούνται, οι οικείες διατάξεις πρέπει να θεωρηθεί ότι αφορούν τρόπους πώλησης, κατά την έννοια της προπαρατεθείσας αποφάσεως Keck και Mithouard. Όπως όμως προκύπτει από την εν λόγω απόφαση, ο καθορισμός των όρων πωλήσεως δεν εκφεύγει της απαγορεύσεως του άρθρου 28 ΕΚ, παρά μόνον αν πληρούνται οι δύο προϋποθέσεις στις οποίες αναφέρεται η σκέψη 17 της παρούσας αποφάσεως.

21 Συναφώς, διαπιστώνεται ότι το άρθρο 3, παράγραφος 2, του BPrBG, απαγορεύοντας στους Αυστριακούς εισαγωγείς γερμανόγλωσσων βιβλίων να καθορίζουν τιμή χαμηλότερη από την τελική τιμή πωλήσεως που καθορίζει ή συστήνει ο εκδότης για το κράτος εκδόσεως, αφαιρουμένου του ΦΠΑ, προβλέπει, όπως επισημάνθηκε τόσο από την Επιτροπή όσο και από την Εποπτεύουσα Αρχή της ΕΖΕΣ, λιγότερο ευνοϊκή μεταχείριση για τα εισαγόμενα βιβλία, καθόσον εμποδίζει τόσο τους Αυστριακούς εισαγωγείς όσο και τους αλλοδαπούς εκδότες να καθορίζουν τις κατώτατες τιμές λιανικής πωλήσεως βάσει των χαρακτηριστικών της αγοράς στην οποία εισάγονται τα οικεία προϊόντα, ενώ οι Αυστριακοί εκδότες είναι ελεύθεροι να καθορίζουν για τα δικά τους προϊόντα τέτοιες κατώτατες τιμές λιανικής πωλήσεως στην εθνική αγορά.

22 Κατά συνέπεια, αυτή η διάταξη πρέπει να θεωρηθεί ως αντίθετο προς το άρθρο 28 ΕΚ μέτρο ισοδυνάμου αποτελέσματος προς ποσοτικό περιορισμό των εισαγωγών, καθόσον δημιουργεί, όσον αφορά τα εισαγόμενα βιβλία, μια χωριστή ρύθμιση η

οποία έχει ως αποτέλεσμα τη λιγότερο ευνοϊκή μεταχείριση των προϊόντων που προέρχονται από άλλα κράτη μέλη (βλ., σχετικώς, προπαρατεθείσα απόφαση Association des Centres distributeurs Leclerc και Thouars Distribution, σκέψη 23).

23 Η Γερμανική Κυβέρνηση υποστήριξε, κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, ότι κάθε εκτίμηση σχετική με τα περιοριστικά αποτελέσματα της αυστριακής ρυθμίσεως είναι αβάσιμη, διότι η εισαγωγή στην Αυστρία βιβλίων προερχομένων από τη Γερμανία καλύπτει, στην πράξη, το μεγαλύτερο τμήμα της αγοράς του πρώτου κράτος και η αυστριακή αγορά γερμανόγλωσσων βιβλίων δεν μπορεί να νοηθεί ως αυτοτελής σε σχέση με τη γερμανική αγορά. Πρόκειται, κατ' ουσίαν, για μια ενιαία αγορά στην οποία, δεδομένου ότι η διαφορά των τιμών λιανικής πωλήσεως είναι ελάχιστη, δεν υπάρχει ανταγωνισμός μεταξύ των διαφορετικών εκδόσεων του ιδίου βιβλίου που πωλούνται στα δύο αυτά κράτη μέλη.

24 Τα στοιχεία αυτά, καίτοι αδιαμφισβήτητα, δεν πρέπει να ληφθούν υπόψη. Πράγματι, ακόμη και αν υποτεθεί ότι οι εκδοτικοί οίκοι γερμανόγλωσσων βιβλίων, ιδίως εκείνοι που έχουν την έδρα τους στη Γερμανία, δεν υφίστανται δυσμενή μεταχείριση λόγω της αυστριακής ρυθμίσεως περί των τιμών των εισαγομένων βιβλίων, η οποία τους παρέχει τη δυνατότητα να ελέγχουν την τιμολόγηση στην αυστριακή αγορά και, ταυτοχρόνως, να εξασφαλίζουν ότι οι οικείες τιμές δεν είναι χαμηλότερες από εκείνες που εφαρμόζονται στο κράτος εκδόσεως, τούτο δεν αποκλείει το ενδεχόμενο να έχει μια εθνική ρύθμιση, όπως η επίμαχη στο πλαίσιο της υποθέσεως της κύριας δίκης, ως αποτέλεσμα τον περιορισμό της ανταγωνιστικότητας των Αυστριακών εισαγωγέων, καθόσον αυτοί δεν μπορούν να ενεργούν ελεύθερα στην εθνική αγορά, αντιθέτως προς τους Αυστριακούς εκδότες που είναι οι άμεσοι ανταγωνιστές τους.

25 Επιπλέον, η Fachverband και η Αυστριακή Κυβέρνηση υπογραμμίζουν ότι, εν πάση περιπτώσει, η ελευθερία καθορισμού της τιμής λιανικής πωλήσεως διασφαλίζεται λόγω της ευχέρειας που έχει ο εισαγωγέας, δυνάμει του άρθρου 3, παράγραφος 3, του BPrBG, να εφαρμόζει τιμές χαμηλότερες από εκείνες του αλλοδαπού εκδότη, εφόσον η σχετική μείωση της τιμής είναι ανάλογη προς το εμπορικό πλεονέκτημα που αποκομίζει ο εισαγωγέας, καθώς και λόγω της ευχέρειας που έχει ο τελικός πωλητής, δυνάμει του άρθρου 5 του BPrBG, να κάνει έκπτωση μέχρι 5 % επί της καθοριζομένης τιμής κατά την έννοια του άρθρου 3, παράγραφος 1, του νόμου αυτού.

26 Αντιθέτως, η LIBRO τονίζει ότι, δεδομένου ότι η τιμή των βιβλίων δεν μπορεί να είναι γνωστή πριν από τη διάθεσή τους στην αγορά, καθόσον, όπως επισήμανε η γενική εισαγγελέας με τις προτάσεις της, οι τιμές στις οποίες οι χονδρέμποροι ή οι λιανοπωλητές προμηθεύονται βιβλία από τους Γερμανούς εκδότες συνιστούν, κατ' αρχήν, επαγγελματικό απόρρητο, δεν είναι δυνατό για τους εισαγωγείς να υπολογίσουν το πλεονέκτημα που αποκόμισαν κατά την αγορά τους και, επομένως, την έκπτωση που προβλέπει το άρθρο 3, παράγραφος 3, του BPrBG.

27 Συναφώς, διαπιστώνεται ότι η προβλεπόμενη με την εν λόγω διάταξη δυνατότητα εκπτώσεως δεν μπορεί να θεωρηθεί, αντιθέτως προς τα όσα ισχυρίζεται η Αυστριακή Κυβέρνηση, ως ένα είδος αντισταθμίσματος που παρέχει στον εισαγωγέα την ευχέρεια να ενσωματώσει στις τιμές λιανικής πωλήσεως όλα τα πλεονεκτήματα που αποκτήθηκαν στο κράτος εξαγωγής στο πλαίσιο μιας δικής του στρατηγικής περί τιμολογήσεως. Ο εισαγωγέας, όπως η LIBRO, ο οποίος προμηθεύεται σημαντικό αριθμό βιβλίων δεν μπορεί, παρά την ύπαρξη αυτού του κανόνα περί εκπτώσεως, να εφαρμόσει ελεύθερα, για το σύνολο των βιβλίων που εισάγει, τιμές χαμηλότερες από εκείνες του κράτους εκδόσεως. Πράγματι, το δικαίωμα αυτό αναγνωρίζεται στον εισαγωγέα αποκλειστικώς και μόνον σε σχέση με τα βιβλία που απέκτησε σε πιο ευνοϊκή τιμή.

28 Ομοίως, ούτε η δυνατότητα που έχει ο τελικός πωλητής, σε σχέση τόσο με τα εκδιδόμενα όσο και με τα εισαγόμενα στην Αυστρία βιβλία, να μειώνει κατά 5 % την τιμή που καθορίζουν οι εκδότες και οι εισαγωγείς, δυνάμει του άρθρου 5, παράγραφος 1, του BPrBG, μπορεί να θεμελιώσει το συμπέρασμα ότι ο BPrBG διασφαλίζει την ελευθερία όλων των επιχειρήσεων που μετέχουν στα διάφορα στάδια της εμπορικής αλυσίδας να καθορίζουν τις τιμές των γερμανόγλωσσων βιβλίων που εισάγονται στην Αυστρία, καθόσον η δυνατότητα αυτή αφορά μόνον το χρονικό σημείο της πωλήσεως του προϊόντος στον τελικό καταναλωτή και το άρθρο 5, παράγραφος 2, του BPrBG απαγορεύει οποιαδήποτε διαφήμιση σχετική με τη μείωση αυτή. Επομένως, η τιμή που γνωστοποιείται στο κοινό εξακολουθεί να είναι η καθοριζόμενη βάσει των κανόνων του άρθρου 3 του BPrBG.

29 Υπό τις συνθήκες αυτές, στο πρώτο ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι εθνική ρύθμιση, όπως η επίμαχη στην υπόθεση της κύριας δίκης, η οποία απαγορεύει στους εισαγωγείς γερμανόγλωσσων βιβλίων να καθορίζουν τιμή χαμηλότερη από την τιμή

πωλήσεως στο κοινό την οποία καθορίζει ή συστήνει ο εκδότης στο κράτος εκδόσεως συνιστά «μέτρο ισοδυνάμου αποτελέσματος προς ποσοτικό περιορισμό των εισαγωγών» κατά την έννοια του άρθρου 28 ΕΚ.

Επί του δευτέρου ερωτήματος

30 Με το δεύτερο ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο ζητεί κατ' ουσία να διευκρινισθεί αν, σε περίπτωση καταφατικής απαντήσεως στο πρώτο ερώτημα, μια εθνική ρύθμιση περί των τιμών των εισαγομένων βιβλίων όπως η περιεχόμενη στο άρθρο 3, παράγραφοι 2, 3 και 5, του BPrBG, η οποία, σύμφωνα με το άρθρο 1 του νόμου αυτού, έχει ως σκοπό «τη διαμόρφωση [των] τιμών [των βιβλίων] κατόπιν συνεκτιμήσεως του ιδιαίτερου χαρακτήρα του βιβλίου ως πολιτιστικού αγαθού, του συμφέροντος των καταναλωτών για πώληση των βιβλίων σε λογικές τιμές και των οικονομικών συνθηκών που επικρατούν στην αγορά του βιβλίου» μπορεί να δικαιολογηθεί βάσει των άρθρων 30 ΕΚ και 151 ΕΚ.

31 Η Αυστριακή Κυβέρνηση υπογραμμίζει ότι, ελλείψει αυτού του συστήματος επιβολής κατώτατης τιμής για τα εισαγόμενα γερμανόγλωσσα βιβλία, οι τιμές των βιβλίων που προορίζονται για το ευρύ κοινό θα μειώνονταν, με συνέπεια τον περιορισμό του περιθωρίου κέρδους που πραγματοποιείται από την πώληση βιβλίων αυτού του είδους. Ο περιορισμός αυτός θα σήμαινε, αφενός, ότι δεν θα μπορούσε πλέον να χρηματοδοτηθεί η παραγωγή και η εμπορία βιβλίων που έχουν πιο απαιτητικό περιεχόμενο αλλά είναι λιγότερο ελκυστικά από απόψεως εμπορικής εκμεταλλεύσεως και, αφετέρου, ότι τα μικρά βιβλιοπωλεία τα οποία προτείνουν συνήθως στο κοινό ένα ευρύτατο φάσμα τέτοιων βιβλίων θα εκτοπίζονταν από την αγορά από τα μεγάλα βιβλιοπωλεία που πωλούν προπάντων εμπορικά προϊόντα. Επιπλέον, η Αυστριακή Κυβέρνηση τονίζει ότι, σε μια αγορά όπως η αυστριακή, η οποία χαρακτηρίζεται από τον πολύ μικρό αριθμό βιβλιοπωλείων και από τον σημαντικό αριθμό εισαγωγών από τη Γερμανία, το ισχύον σύστημα συνιστά μέτρο ανάλογο προς αυτούς τους επιτακτικούς σκοπούς γενικού συμφέροντος.

32 Συναφώς, επισημαίνεται κατ' αρχάς ότι οι σκοποί στους οποίους αναφέρεται το αιτούν δικαστήριο, όπως η προστασία του βιβλίου ως πολιτιστικού αγαθού, δεν μπορούν να αποτελέσουν δικαιολογητικό λόγο για μέτρα περιορισμού των εισαγωγών κατά την έννοια του άρθρου 30 ΕΚ (βλ., σχετικώς, προπαρατεθείσα απόφαση Association des Centres distributeurs Leclerc και Thouars Distribution, σκέψη 30). Πράγματι, η

προστασία, γενικώς, της πολιτιστικής πολυμορφίας δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι εμπίπτει στην «προστασία των εθνικών θησαυρών που έχουν καλλιτεχνική, ιστορική ή αρχαιολογική αξία» κατά την έννοια του άρθρου 30 ΕΚ.

33 Επιπλέον, όπως τόνισε η γενική εισαγγελέας, δεν μπορεί να γίνεται επίκληση του άρθρου 151 ΕΚ, το οποίο προβλέπει ρητώς ότι η Κοινότητα αναπτύσσει δράση στον τομέα του πολιτισμού, ως διατάξεως του κοινοτικού δικαίου παρέχουσας δικαιολογητικό λόγο για κάθε σχετικό με τον εν λόγω τομέα μέτρο που δύναται να παρακωλύσει το ενδοκοινοτικό εμπόριο.

34 Αντιθέτως, η προστασία του βιβλίου ως πολιτιστικού αγαθού μπορεί να θεωρηθεί ως επιτακτικός λόγος δημοσίου συμφέροντος δυνάμενος να δικαιολογήσει μέτρα περιορισμού της ελεύθερης κυκλοφορίας των εμπορευμάτων, υπό την προϋπόθεση ότι τα μέτρα αυτά είναι κατάλληλα προς επίτευξη του επιδιωκόμενου σκοπού και δεν βαίνουν πέραν αυτού που είναι αναγκαίο για την υλοποίησή του.

35 Συναφώς, όπως επισήμαναν τόσο η Επιτροπή όσο και η Εποπτεύουσα Αρχή της ΕΖΕΣ, ο σκοπός της προστασίας του βιβλίου ως πολιτιστικού αγαθού μπορεί να επιτευχθεί και με λιγότερο περιοριστικά για τον εισαγωγέα μέτρα, τα οποία να παρέχουν, παραδείγματος χάρη, είτε σε αυτόν είτε στον αλλοδαπό εκδότη τη δυνατότητα να καθορίζει την τιμή πωλήσεως στην αυστριακή αγορά λαμβάνοντας υπόψη τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της.

36 Υπό τις συνθήκες αυτές, στο δεύτερο ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι εθνική ρύθμιση, όπως η επίμαχη στην υπόθεση της κύριας δίκης, η οποία απαγορεύει στους εισαγωγείς γερμανόγλωσσων βιβλίων να καθορίζουν τιμή χαμηλότερη από την τιμή πωλήσεως στο κοινό την οποία καθορίζει ή συστήνει ο εκδότης στο κράτος εκδόσεως δεν μπορεί να δικαιολογηθεί ούτε βάσει των άρθρων 30 ΕΚ και 151 ΕΚ ούτε από επιτακτικούς λόγους γενικού συμφέροντος.

37 Δεδομένης της απαντήσεως που δόθηκε στα δύο πρώτα προδικαστικά ερωτήματα, παρέλκει η απάντηση στο τρίτο ερώτημα που υποβλήθηκε από το αιτούν δικαστήριο.

Επί των δικαστικών εξόδων

38 Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων. Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν όσοι υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, πλην των ως άνω διαδίκων, δεν αποδίδονται.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (δεύτερο τμήμα) αποφαίνεται:

1) Εθνική ρύθμιση η οποία απαγορεύει στους εισαγωγείς γερμανόγλωσσων βιβλίων να καθορίζουν τιμή χαμηλότερη από την τιμή πωλήσεως στο κοινό την οποία καθορίζει ή συστήνει ο εκδότης στο κράτος εκδόσεως συνιστά μέτρο ισοδυνάμου αποτελέσματος προς ποσοτικό περιορισμό των εισαγωγών κατά την έννοια του άρθρου 28 ΕΚ.

2) Εθνική ρύθμιση η οποία απαγορεύει στους εισαγωγείς γερμανόγλωσσων βιβλίων να καθορίζουν τιμή χαμηλότερη από την τιμή πωλήσεως στο κοινό την οποία καθορίζει ή συστήνει ο εκδότης στο κράτος εκδόσεως δεν μπορεί να δικαιολογηθεί ούτε βάσει των άρθρων 30 ΕΚ και 151 ΕΚ ούτε από επιτακτικούς λόγους γενικού συμφέροντος.

(υπογραφές)